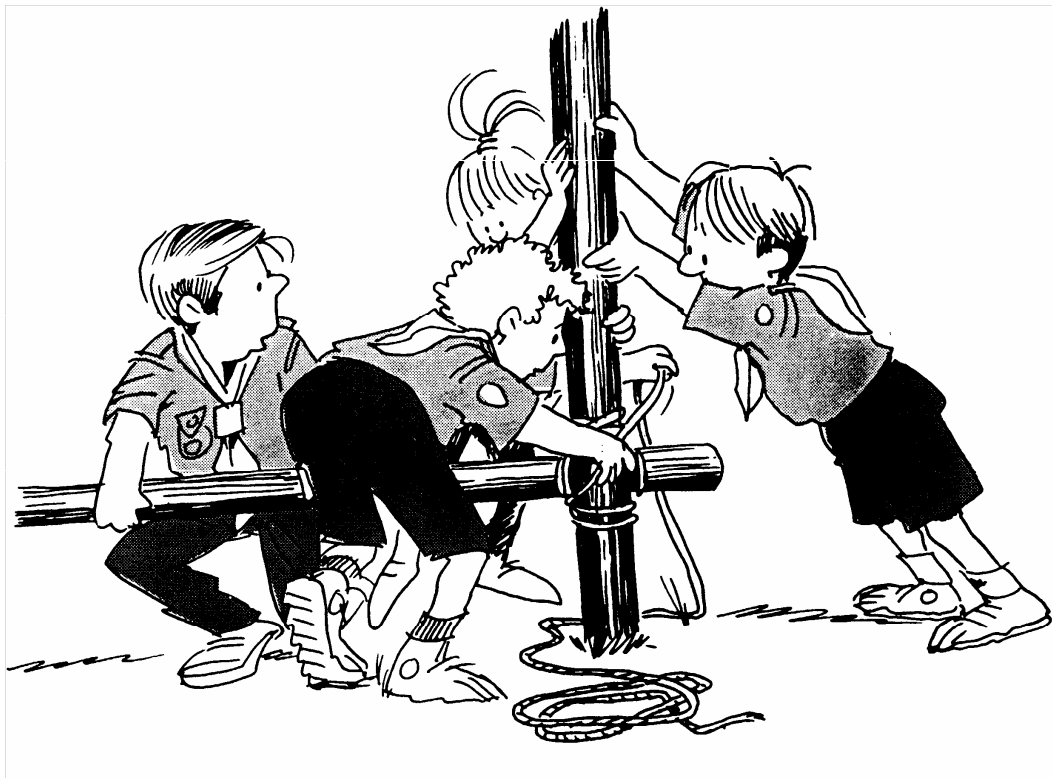


# Koedukacja w drużynie



phm. Anna Przybylska HO

Koedukacja, czyli wspólne uczenie się chłopców i dziewcząt (def), jest tematem wielu sporów na łonie harcerstwa. Sam fakt, że w ZHP istnieją drużyny męskie żeńskie i koedukacyjne, może świadczyć o tym, że nie jest tak proste do rozstrzygnięcia, co jest najbardziej korzystne i atrakcyjne w wychowywaniu młodych ludzi - do czego pretenduje harcerstwo. Warto zaznaczyć, że koedukacja w harcerstwie nie pojawiła się od razu. Ścisły podział nie tylko drużyn, ale całych struktur terenowych ZHP na męskie i żeńskie utrzymywał się od powstania skautingu na ziemiach polskich od 1911 poprzez całe dwudziestolecie międzywojenne. Było to zgodne z ówczesnym systemem edukacji-monopłciowym podziałem szkół, gimnazjów i liceów. Dopiero powojenna rzeczywistość, nowe „ideały” propagowane przez socjalistyczne władze, zniósł ten ścisły podział. Sama historia politycznej ingerencji w funkcjonowanie harcerstwa jest bardzo smutna, niejednokrotnie niosła z sobą wiele długotrwałych nieodwracalnych strat, między innymi zaprzepaszczenie międzynarodowego dorobku ZHP. Jednak, o ile wiele nowinek propagowanych przez władze PRL, nie zagrzało sobie na dłużej miejsca i nie ma ich w obecnym ZHP, to jednak koedukacja się utrzymała. Przez instruktorów bratnich organizacji harcerskich bywa wymieniana jednym tchem z rzekomym przywiązaniem do byłej partii komunistycznej, etatyzacji funkcji i słabym dostępem do przełożonych, jako nasze największe grzechy. Czy aby na pewno mają rację??

## Plusy i minusy koedukacji

Jak więc ustaliliśmy już wcześniej sprawa koedukacji nie jest czarno-biała i wymaga szerszego spojrzenia, na sprawy płci i harcerstwa. Dlatego też warto zastanowić się nad wszystkimi możliwościami, jakie dają nam zarówno drużyny koedukacyjne i niekoedukacyjne w różnych obszarach działalności. Przede wszystkim trzeba jednak przyjąć za pewnik, że mężczyźni i kobiety różnią się nie tylko drugorzędymi cechami fizycznymi, ale także umysłowymi, a różnice w umysłowości w wysokim stopniu wynikają z budowy mózgu.

### ➤ **Rozwój psychofizyczny**

Są badania, które pokazują, że koedukacyjne grupy pracują efektywniej, bo mniej w nich napięcie. Jednakże dziewczęta i chłopcy rozwijają się w różnym tempie, w przypadku chłopców skok pokwitaniowy ma miejsce kilka lat później od dziewcząt. Więc gdy w drużynie mamy już rozwinięte duchowo i emocjonalnie harcerki starsze, chłopcy nadal nie wkroczyli w okres dojrzewania psychicznego, fizycznego i emocjonalnego. U młodszych harcerzy występuje dodatkowo walka płci, co może kompletnie dezorganizować pracę. W drużynach niekoedukacyjnych nie ma problemu walki płci, ani różnicy w rozwoju, co niewątpliwie ułatwia pracę drużynowemu

### ➤ Program

Wiadomo nie od dziś, że zainteresowania dziewcząt i chłopców różnią się w każdym wieku. Nie chcę wchodzić w polemikę z feministkami, które twierdzą, że wszyscy jesteśmy jednej płci, a tylko społeczeństwo nam narzuca naszą płć kulturowa- gender, a co za tym idzie, społeczeństwo narzuca płciom określone zainteresowania i sposoby zachowania. Ten fakt nic nie zmienia w sferze prowadzenia drużyny harcerskiej. Nasza rola nie jest udowadnianie, że jesteśmy wszyscy tacy sami, lecz zapewnienie każdemu rozwoju jego osobowości.

W sferze programu pojawia się z tego powodu kilka kłopotów drużyny koedukacyjnej. Zazwyczaj dziewczęta preferują zajęcia spokojniejsze, lubią prace plastyczne, śpiewania przy akompaniamencie gitary, lubią realizować się artystycznie. Chłopcy natomiast są zazwyczaj bardziej żywiołowi, nie interesują ich zajęcia plastyczne, co nie oznacza oczywiście, że nie potrafią zrobić np. teatrzyku na wysokim poziomie- natomiast zdecydowanie wolą budować urządzenia obozowe czy uczestniczyć w grach, w których mogą „sprawdzić się” z rówieśnikami. Oprócz form zajęć, które tak jak manewry wyraźnie odpowiadają bardziej jednej płci, wszystkie formy harcerskie mogą zainteresować obie płcie pod warunkiem stworzenia odpowiedniej otoczki wokół nich.

### ➤ Rozwój społeczny

Jak wszyscy wiemy harcerstwo ma wychowywać świątłych obywateli państwa i zaangażowanych członków lokalnych społeczności. W harcerstwie musimy im dostarczać sytuacji, w których mogą określać swój stosunek do wielu spraw dorosłego życia, aby wyrobić u każdego charakter odpowiedzialnego obywatela dobrego człowieka. Koedukacja odzwierciedla stan świata, w którym występują naraz kobiety i mężczyźni, ułatwia dzieciom nawiązywanie kontaktów z rówieśnikami innej płci. Drużyny monopłciowe mimo niewątpliwych zalet, mają tutaj jedną wadę. W drużynie takiej nie będziemy mieć możliwości określenia swojego stosunku do płci przeciwnej. Nie ma możliwości nauki współdziałania na płaszczyźnie obu płci. Nie możemy poczuć naturalności kontaktów. Drużyna koedukacyjna daje tutaj szerokie pole do popisu. W każdym działaniu drużyny, jej członek ma możliwość wchodzenia w typowe dla swojej płci role. Często spotykać się można z zarzutami, że z drużyn koedukacyjnych wychodzą osobnicy, z zatraconym poczuciem własnej płci. Nic bardziej mylnego! Gdzie jak nie w drużynie harcerskiej, na biwaku lub obozie harcerz może wykazać się przez pomoc w zrobieniu urządzenia obozowego harcerkom? Gdzie harcerka może wykazać się lepiej swoimi umiejętnościami, jeśli nie nauczy harcerza, przykładowo oczywiście, wyszywać swoje sprawności? Tak więc, drużyna koedukacyjna pod tym względem daje nam więcej możliwości wychowywania

człowieka - członka społeczeństwa, w którym żyją obok siebie mężczyźni i kobiety.

Teoria roli społecznej (Alice Eagly 1987)- różnice płciowe pojawiające się w zachowaniu społecznym wynikają ze społecznego podziału pracy pomiędzy płciami; podział ten prowadzi do różnic w oczekiwaniach wobec ról płciowych i umiejętności związanych z płcią, które określają różnice w społecznych zachowaniach kobiet i mężczyzn

## Różnice w kompetencjach poznawczych

Jednak to, o czym nie można zapomnieć to fakt, że mimo wszystko różnice między płciami większej części wynikają budowy mózgu i ogólnie pojmowanych czynników biologicznych. Powoduje to fakt istnienia różnic w kompetencjach poznawczych między płciami. Statystycznie:

Kobiety (Dziewczęta)	Mężczyźni (Chłopcy)
<ul style="list-style-type: none"><li>▪ Większe umiejętności językowe</li><li>▪ Szybsza nauka języków obcych</li><li>▪ Lepsze umiejętności obliczeniowe</li><li>▪ W orientacji w terenie wykorzystują punkty orientacyjne</li><li>▪ Lepiej radzą sobie w zadaniach mających charakter otwarty, wymagający rozumienia tekstu i kompetencji językowych</li><li>▪ Wymagają streszczenia tekstu i wymagających formułowania konkluzji</li><li>▪ Dotyczą relacji między ludźmi, zawierają silny pierwiastek emocjonalny</li><li>▪ Wymagają odróżnienia sytuacji realnych od nierealnych</li><li>▪ Związane z operowaniem czasem, kalendarzem, chronologią</li><li>▪ Zadania standardowe, przypominające rozwiązywane na lekcjach, kiedy trzeba odtworzyć znana sekwencje działań</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>▪ Lepszy w zagadnieniach wymagających rozwiązywania problemów</li><li>▪ W zagadnieniach wymagających orientacji przestrzennej</li><li>▪ W orientacji w terenie szacują odległości i określają kierunki</li><li>▪ Zadania z wykorzystaniem wizualizacji np. obrazu mapy</li><li>▪ Wykorzystanie wyobraźni przestrzennej, rotacji w przestrzeni</li><li>▪ Przeliczanie jednostek</li><li>▪ Odczytywanie informacji zawartych w tabeli, wykresie, schemacie</li><li>▪ Wykorzystywaniem w zadaniach matematyczno przyrodniczych kreatywności i twórczego myślenia</li></ul>



Oprócz różnic poznawczych takich jak uczenie się, postrzegani czy pamięć, istnieje całe spektrum różnic odnoszących się do zachowań w grupie.

Kobiety (Dziewczęta)	Mężczyźni (Chłopcy)
<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Grupy oparte na konwencji społecznej- dobór członków grupy opiera się na zasadach koleżeństwa</li> <li>▪ Reguły rządzące w grupie są o wiele bardziej elastyczne w porównaniu z grupami chłopców</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>▪ Grupy są ściśle zhierarchizowane</li> <li>▪ Silnie przestrzega się norm związanych z prawami poszczególnych jej członków</li> <li>▪ Motywacja do współzawodnictwa występuje w grupie niezależnie od płci jej członków</li> </ul>

Oznacza to, iż mężczyźni, a tym samym chłopcy, będą walczyć o swoje miejsce w grupie, ponieważ, każdy jej członek musi znać swoje miejsce. Osoba wygrywająca pod jakimś cenionym w danym wieku względem, to zajmuje on pozycję lidera. Dziewczęta natomiast nie będą rywalizować o miejsce w grupie (zastępie), nawet, gdy pod pewnym względem bardziej nadawałyby się na lidera, ponieważ bardziej są nastawione na to, aby w grupie było „miło”.

Jak więc widzimy prowadzenie drużyny w której nie znajdują się osoby jednej tylko płci, niesie ze sobą wiele komplikacji, powodujących, że możemy w swej instruktorskiej pracy napotkać wiele raf, o które możemy się rozbić. Jak jednak wskazałam, drużyna taka, jako jedyna umożliwia pełny rozwój społeczny harcerzek i harcerzy. Dlatego gdy podejmiemy już trud prowadzenia takiego zespołu warto pamiętać o kilku podstawowych zasadach.

## **Słów kilka o systemie prowadzenia drużyny koedukacyjnej**

Jak każda drużyna harcerska, drużyna koedukacyjna powinna być prowadzona metoda harcerską. Jak się okazuje jest to podstawowy sposób rozwiązywania wszelkich bolączek drużyn w których znajdują się panowie i panie.

### 1. Drużyna koedukacyjna- koedukacyjna kadra

Jest to podstawowy warunek istnienia drużyny koedukacyjnej, określony jasno w „Instrukcji działania drużyny harcerskiej, starszoharcerskiej, wędrowniczej, wielopoziomowej”. Konieczności ta, wiąże się z podstawowym warunkiem funkcjonowania metody harcerskiej, mianowicie chodzi o osobisty przykład instruktora. W drużynie koedukacyjnej, każda z płci musi mieć taki swój wzorzec do naśladowania, osobę, która będzie rozumiała problemy, dążenia, zainteresowania płci. Osoba, do której można się zwrócić z problemami, o których wstyd byłoby mówić osobie innej płci. Dlatego warto pozyskać taką osobę, jeśli nie mamy jej w drużynie, możemy ją „importować” z innej drużyny, w której jakimś trafem znajdzie się zbyt dużo kadry, wychować taką osobę z członków drużyny, poprosić swojego kolegę, koleżankę, którym kiedyś zdarzyło się przez dłuższy okres czasu być harcerzami. Wysitek jest warty zachodu, natomiast należy pamiętać, że samo posiadanie przybocznego innej płci nie rozwiązuje w żaden sposób wszystkich naszych problemów. Niejednokrotnie drużynowy wyobraża sobie, że samo to gwarantuje zaspokojenie potrzeb obu płci, jednak pamiętać należy, iż na tym się nie kończy.

### 2. Monopłciowe zastępy

Podobnie jak posiadanie koedukacyjne kadry, monopłciowe zastępy są podstawą, jeśli nie warunkiem koniecznym dla dobrego funkcjonowania drużyny. System taki, w którym w drużynie harcerskiej, koedukacyjnej, istnieją zastępy monopłciowe, jest jedynym rozwiązaniem, które pozwala, najefektywniej wychowywać we wszystkich aspektach młodego człowieka metodą harcerską. W takim przypadku, rozwój zainteresowań zgodnych których predyspozycjami płci odbywa się na zbiórkach zastępów, natomiast rozwój i wychowanie społeczne ma miejsce podczas przedsięwzięć drużyny. Dlatego wydaje się być niedopuszczalne istnienie drużyn z koedukacyjnymi zastępami, niestety zdarza się to nader często. Zastępowy w drużynie koedukacyjnej tak samo jak w drużynie męskiej czy żeńskiej potrzebuje wsparcia od kadry swojej drużyny, najlepiej poprzez

- a. **Kursy zastępowych**- każdy zastępowi powinien mieć ukończony kurs i patent zastępowego. Niestety jest to sfera, podobnie jak działanie systemu małych grup, poważnie zaniedbana w wielu środowiskach. Jednak sam kurs nie rozwiązuje problemu. Właśnie, dlatego że zastępy są monopłciowe, kursy też powinny być odpowiednio męskie i żeńskie. Jeżeli nie mamy takich możliwości lub takiej ilości chętnych to warto się postarać o chociażby zróżnicowanie poszczególnych zajęć, które powinny się odbywać w niemieszanych składach
- b. **Zastęp zastępowych**- w przeciwieństwie do kursu zastępowych, nie da się zorganizować osobnych zastępów zastępowych dla harcerek i harcerzy, ponieważ w obecnej chwili rzadko, która drużyna ma po 6 zastępów. Rozwiązanie takiej sytuacji może być prowadzenie zbiórek zastępu naprzemian przez kadrę obojga płci
- c. **Portal zastępowych, materiały i poradniki** - zapewnienie zastępowym dostępu do materiałów, z których mogą czerpać inspiracje, jest obowiązkiem każdego drużynowego. Niestety w chwili obecnej nie ma dostępnych w sprzedaży tak znakomitych podręczników uczących bycia zastępowym jak: „Vademecum zastępowego „ hm Marka Kudasiewicza, czy „Skarbiec zastępowego“. W takiej sytuacji warto by było zapewnić zastępowym dostęp do materiałów w Internecie. Materiały te można oczywiście zróżnicować, ze względu na płeć-, co byłoby przydatne dla zastępowych z każdego rodzaju drużyny.

### 3. Zróżnicowanie

W programie drużyny powinno się postawić na zróżnicowanie programu, tak, aby każda z płci mogła się wykazać swoimi predyspozycjami, możliwościami, zainteresowaniami. Może odbywać się to dwojako, albo poprzez konstruowanie programu, w którym w każdej jednostce metodycznej pojawiają się elementy dostosowane do każdej płci, lub jednostki metodyczne są konstruowane albo satysfakcjonując dla chłopców, albo dla dziewcząt naprzemiennie. Oczywiście pierwsza opisanych metod jest o wiele bardziej atrakcyjna, ale też nie każdy drużynowy czuje się na siłach konstruowania w ten sposób każdej zbiórki czy biwaku. To, co najważniejsze to to, aby w równym stopniu uwzględniać w programie tematy formy interesujące osobno dla każdej płci.

### 4. Neutralność

Niestety zdarza się dość często, iż kadra faworyzuje bądź chłopców bądź dziewczęta. Jest to sytuacja niedopuszczalna, zwłaszcza w drużynie harcerskiej, gdy mamy stały zaogniony konflikt między harcerkami i harcerzami. Zarzut faworyzowania kogoś z drużyny, z ust podopiecznego jest ciężki, i możemy utracić nasz autorytet, a co gorsze osoby, które poczują się

pokrzywdzone możemy na zawsze zniechęcić do harcerstwa. Dlatego kadra powinna starać się okazywać względy w równym stopniu każdemu

## 5. Wiedza

Każdy członek kadry, nie tylko drużynowy, powinien stale dokształcać się z zakresu różnic w psychorozwoju dziewcząt i chłopców. Wiedzę w ten sposób zdobytą powinien wykorzystywać, w swoje pracy z drużyną. Co jednak zrobić, gdy rodzaj zdobywanego wykształcenia nie sprzyja poszukiwaniom na własną rękę materiałów z tego zakresu? Wiele opracowań z tego zakresu znajduje się w prasie harcerskiej, w której w prosty i przystępny sposób objaśniane są zawitości dojrzewania naszych harcerzy. Także standardy kursów drużynowych gwarantują nam możliwość zdobycia wiedzy z tego zakresu, a jeśli mamy takowy kurs już za sobą, zawsze można spróbować „wprosić” się na zajęcia z tej tematyki na jakikolwiek kurs drużynowych. Z inicjatyw oddolnych także Zespołów Kadry Kształcącej, czy namiestnictw jest organizowanych wiele warsztatów doskonalących z zakresu psychorozwoju jak i psychologii jako takiej. Stałe zdobywanie wiedzy jest obowiązkiem każdego instruktora, a każdy instruktor powinien starać się w świadomy sposób zajmować się osobami obu płci, znajdującymi się w jego drużynie.

## 6. Warsztaty

Czyli zajęcia, o udziale, w których decydują sami harcerze. Warsztaty najczęściej są spotykane podczas większych imprez, rajdów, zlotów i tym podobnych, a także na obozach. Czasami organizowane są warsztaty śródroczne. Może być to forma jednorazowa, bądź cykl zajęci odbywanych w pewnych odstępach czasowych. Cecha wspólną dla każdego warsztatów jest to, iż, forma ta daje wiele możliwości spełnienia oczekiwań obu płci, właśnie poprzez dobrowolny w nich udział. Przy organizacji tej formy ważne jest proporcjonalne dobranie tematów warsztatów, tak, aby dostosować ilość warsztatów typowo męskich ( np. „pionierka bez jednego gwoźdźca”) i ilości warsztatów typowo kobiecych („Warsztaty plastyczne”) do udziału procentowego płci, tak, aby każdy mógł uczestniczyć w warsztatach zgodnie z własnymi zainteresowaniami, które statystycznie zależą od płci.

## 7. Stopnie i sprawności

Nic tak nie sprzyja rozwojowi indywidualnemu ( indywidualność - cecha metody harcerskiej) jak system stopni i sprawności. Przez system stopni i sprawności każdy drużynowy ma szansę zapewnić rozwój swoim podopiecznym. To, co sprzyja zarówno indywidualności jak i koedukacji to przede wszystkim

- a. Możliwość własnego wyboru sprawności, które się chce zdobywać - zarówno zestaw podstawowych sprawności, jak i uzupełniający



pozwała na znalezienie sprawności w dziedzinie każdego zainteresowania, każdej płci, na każdym poziomie zaawansowania!!!

- b. Indywidualne rozpisywanie zadań dla każdej osoby zdobywającej stopień - daje to możliwość realizowania się w dziedzinach, w których harcerze mają większe predyspozycje, co statystycznie ma związek z płcią

Więc jeśli jako drużynowy masz poczucie, że nie zapewniasz każdej płci tak samo atrakcyjnego programu, bądź nie rozwijasz ich na takim samym poziomie- to daj im się rozwinąć samemu, zgodnie z tym, co uważasz dla nich za najlepsze... Warto jednak zachęcić podopiecznych do samodoskonalenia się, rozreklamowania stopni i sprawności, zmobilizowania i zmotywowania do ich zdobywania, tu sposobów jest wiele. Poprzez dostarczenie każdemu książeczki ze sprawnościami, (jeśli ktoś ją opracuje na komputerze to koszt takiej książeczki to wydrukowanie kilku stron na drukarce, a więc warto się tym zainteresować), powieszenie plakatu z symbolami sprawności w harcówce, czy łącznie zdobywania stopni i sprawności do punktacji zastępów. Można oczywiście stworzyć specjalne obrzędy nadawania stopnia, co podnosi rangę tego wydarzenia i motywuje całą grupę do zwiększenia wysiłków w celu zdobycia kolejnego.

#### 8. Mieszane składy

Stopniowo wraz z wiekiem można wychodzić poza działanie tylko w zastępach, i stwarzać możliwości współpracowania w mieszanych grupach, jest to szczególnie uzasadnione, gdy zadanie postawione przed zespołem ma charakter zadania zespołowego, bądź projektu, gdzie ważne jest wykorzystanie wielu różnych umiejętności, charakterystycznych dla dziewcząt lub chłopców. Wtedy współpraca ich będzie owocna i będzie sprzyjała wzajemnej akceptacji i zrozumieniu, czy docenieniu osób drugiej płci. W sytuacji, gdy zadanie postawione przed zespołem będzie skupiało się np. na umiejętnościach werbalnych, tak jak np. w sądzie nad poglądem, skonstruowanie składów mieszanych sprawi, iż chłopcy, których umiejętności werbalne mniej więcej do 16 roku życia są dość niskie, będą się po prostu nudzić, i poddadzą się inicjatywie dziewcząt. Trzeba tak konstruować zadania, aby były one dwupłaszczyznowe, wymagające umiejętności zarówno typowo męskich jak i typowo damskich, lub naturalne dla obu płci.



## Walka płci w drużynie harcerskiej

Tyszkowa Maria i Przetacznik-Gierowska Maria w swej książce „Psychologia rozwoju człowieka” piszą:

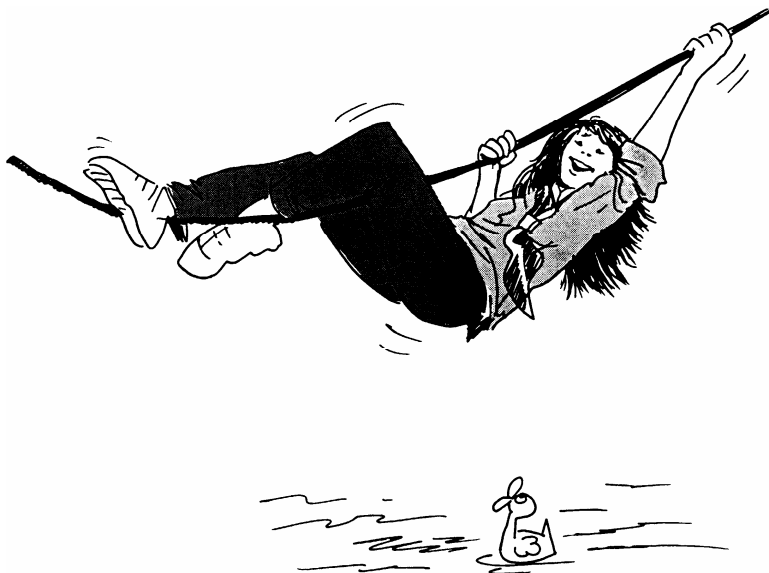
„niekiedy na samym początku okresu dorastania, można zaobserwować przejściową fazę tzw. Antagonizm płci, tj. wzajemnej niechęci do siebie osób płci odmiennej; jest ona silniej wyrażana przez chłopców (Hurlock 1965). Rzadko jest to antagonizm prawdziwy, a znacznie częściej pozorny, za którym kryje się budzące, niepozbawione niepokoju, zainteresowanie płcią przeciwną. U chłopców antagonizm płci jest także wyrazem dążenia do potwierdzenia własnej wartości przez zaprzeczenie cudzej, w sytuacji, gdy wcześniej dojrzewające dziewczęta mają przejściowo intelektualną przewagę nad nimi”

Jest to więc zdarzenie, które w większości przypadków w większości grup zachodzi. My zaś jako harcerscy wychowawcy możemy się skupić jedynie na tym jak łagodzić objawy tego stanu przejściowego.

Nie mieszać składów. Przede wszystkim posługujemy się zasadą „Nic na siłę”. Nie próbujemy narzucać członkom drużyny współpracy, której nie chcą. Zostawmy ich w grupach rówieśniczych, w których czują, albo powinni czuć się najlepiej, czyli we własnym zastępie. Możemy tą sytuację wykorzystać do zwiększenia efektywności działań podejmowanych przez członków drużyny w ramach szeroko pojętego współzawodnictwa. Jednakże zawsze należy się zastanowić, w którym momencie zaprzestać tak pojętej rywalizacji, gdyż z perspektywy długofalowej, może się okazać, iż oprócz wzrostu poziomu wiedzy harcerskiej, wykonywanych prac i tak dalej, daje to efekt uboczny w postaci przedłużającego się etapu antagonizmu płci, a to przecież nie jest naszym celem. Dużą rolę odgrywa tu oczywiście przykład kadry, która w drużynie koedukacyjnej, tak jak już napisałam wcześniej, powinna też być koedukacyjna. To właśnie jej naturalne i neutralne względem siebie zachowanie powinno oddziaływać najsilniej na członków drużyny obu płci. Nie możemy też zapomnieć o wystrzeganiu się gier typu „Kółka dwa”- czyli ogólnie mówiąc gier, których kanwą jest okazywanie swojej sympatii komuś drugiej płci, czy z jakimikolwiek aluzjami w tej dziedzinie. Przymuszanie do nich mija się z jakimkolwiek celem.

Pamiętać należy, iż antagonizm płci, jest stanem przejściowym. Jak już wspomniano w cytowanym wcześniej fragmencie jest spowodowany przejściową przewagą intelektualną jednej płci nad drugą. Tak więc problem ten rozwiązuje

się samoczynnie, bez jakiegokolwiek naszej ingerencji. Rola nasza polega na tym, aby zachowywać neutralność i dostarczać dobrego przykładu



## Problem nadmiernej feminizacji drużyny

Rzadko można spotkać drużynę koedukacyjną, która skupiałaby tyle samo dziewcząt, co chłopców. Zdarzają się oczywiście sytuacje, w której drużyna z założenia koedukacyjną jest zdominowana przez mężczyzn, jednak powszechnym zjawiskiem jest NADMIERNA FEMINIZACJA, czyli sytuacja, w której w drużynie koedukacyjnej nie znajdują się chłopcy w takiej ilości, aby założyć chociażby zastęp. W skrajnych przypadkach w drużynie takiej znajduje się jeden chłopiec lub nawet nie ma żadnego. Jest to sytuacja, której można przeciwdziałać! Przede wszystkim należy przeanalizować sytuację i zadać sobie kilka pytań temu służących:

1. Czy była ostatnio robiona rekrutacja do drużyny?
2. Ile chłopców po niej przyszło a ile dziewczyn?
3. Jak wielu z nich uczęszczało na zbiórki przez miesiąc, 2 miesiące, 3 miesiące?
4. Czy któryś chłopiec przyprowadził swojego kolegę na zbiórkę?

**Pytania 1 i 2** dotyczą sposobu przeprowadzania rekrutacji do drużyny - jak wiadomo reklama dźwignia handlu, a jak się okazuje także dźwignią naszej działalności. Skuteczność rekrutacji mierzy się ilością osób, które zachęciła ona do przyjscia na następane spotkania. W przypadku nadmiernej feminizacji drużyny, liczy się także udział procentowy chłopców i dziewcząt wśród osób, które zdecydowały się na przyjscie na zbiórkę. Jeśli przyszło tyle samo chłopców jak i dziewcząt, w satysfakcjonującej nas ilości, oznacza to, iż przyczyna omawianego problemu leży w oferowanym programie raczej, niż w sposobie przeprowadzenia rekrutacji. Jeśli się tak nie zdarzyło należy dogłębnie zastanowić się nad pierwszą fazą działania - REKRUTACJA

### **Pytania 3 i 4**

Dotyczą programu realizowanego przez drużynę. Jeśli udało nam się namówić kogoś do spróbowania harcerstwa, to warto się zastanowić jak wielu z chętnych osób zostało po 3 miesiącach. Jest to naturalne, że nie wszyscy chętni zostaną, jednakże, jeżeli z chętnych osobników płci męskiej zostanie nieporównywalnie mniej niż dziewcząt, może to oznaczać, iż program realizowany w drużynie, nie spełnia oczekiwań danej płci. Jeszcze lepszym wskaźnikiem zadowolenia jest ilość osób, które zostanie przyprowadzona na zasadzie kolega- kolegę. Każda zadowolona osoba jest skłonna zaprosić swoich znajomych do udziału w czymś, co jest ciekawe i atrakcyjne. Jeśli więc pomimo dużego początkowego zainteresowania, tylko pojedynczy kandydaci na harcerzy zostają w drużynie, a ponadto, jeśli kandydaci owi nie są skłonni do przyprowadzenia swoich znajomych, to oznacza to, iż sferą wymagająca ogromnej pracy z naszej strony jest PROGRAM realizowany przez nas w drużynie.

### **REKRUTACJA DO DRUŻYNY (NABÓR)**

Podczas konstruowania akcji można wykorzystać kilka zasad psychologii społecznej. Mogą one w znacznym stopniu zwiększyć efektywność naszych starań o pozyskanie nowych członków drużyny. W celu zgłębienia tego tematu polecam jednak książkę Roberta Cialdiniego „Wywieranie wpływu na ludzi”, bo podane tutaj zasady są podane w formie skrótowej. Należy pamiętać, iż są to zasady, które powinny wspomagać odpowiedni program, nastawiony na pozyskanie do drużyny przedstawicieli płci męskiej.

- **Zaangażowanie i konsekwencja**

Ludzie dążą do postępowania zgodnie z własnymi słowami, przekonaniem, postawami czynami, gdyż jest to zgodne z ich wyobrażeniem o sobie, jako o osobach racjonalnych i zrównoważonych. Kluczowe znaczenie ma także początkowe zaangażowanie, które powoduje, że ludzie są skłonni do dalszego

działania w początkowo określonym kierunku. Przykład: Jeśli podejdziesz do nas na ulicy ankieter i spyta się nas czy troszczymy się o środowisko naturalne, w większości przypadków odpowiemy „tak”. Kolejnym krokiem ankietera jest prośba o wsparcie jakiegoś funduszu np.: na rzecz zwalczania perzu. Nasza wcześniejsza deklaracja powoduje, że szansa, iż damy datek na fundusz zwalczający niezwykle „groźny” perz wzrasta blisko 3 krotne. Zaangażowanie jest najbardziej skuteczne, gdy wymaga wysiłku lub ma charakter publiczny

**ZASTOSOWANIE:** jeśli rekrutacja ma charakter spotkania w trakcie lekcji, warto pod koniec spytać uczestników kto przyjdzie na zbiórkę. Spowoduje to, iż jeśli spotkanie wywarło na nich pozytywne wrażenie, i w danym momencie ustosunkują się do tego, co zobaczyli, pozytywnie, to jest o wiele bardziej prawdopodobne, iż w czasie pomiędzy rekrutacją a zbiórką nie zmienią zdania. Najlepsze efekty daje, jeśli zapisze się dane chętnych (imię i nazwisko), a najlepiej, jeśli sami się wpiszą na listę osób, które przyjdą. Oprócz zasady konsekwencji i zaangażowania działa tu także → zasada dowodu społecznego

- **Spółeczny dowód słuszności**

To jak zachowują się inni ludzie lub, w co wierzą jest podstawa naszej decyzji, jakie zachowanie będzie najbardziej adekwatne w danej sytuacji. Zachowanie oparte na podpatrywaniu reakcji innych ma miejsce najczęściej wtedy, gdy ludzie nie są pewni jak zachować się w nowej sytuacji lub osoba, która jest aktorem zachowania, jest do nas podobna.

**ZASTOSOWANIE:** Najlepiej jest, jeśli rekrutacja jest przeprowadzana przez osoby niewiele starsze od grupy, która chcemy zachęcić do wstąpienia do ZHP. Jeśli prezentujemy zdjęcia z naszej działalności, to najlepiej jeśli są na nich ich rówieśnicy, w trakcie zajęć, w których sami oglądający chcieliby uczestniczyć.

Jeśli rekrutacja opiera się na działaniach na przerwach- organizacja gier, nauka piosenek, zawody, konkursy itp., warto jest namówić członków innych drużyn działających w szkole, lub po prostu część naszej drużyny, aby nie ubrani w mundury czy inny ubiór organizacyjny, włączali się aktywnie do oferowanych zajęć. Spowoduje to, iż o wiele więcej osób poczuje się także zainteresowanymi działaniem. Ciekawym pomysłem, z którym się zetknęłam, było pojawienie się jednej osoby ubranej w kombinezon OP-1 i masce przeciwgazowej podczas długiej przerwy. Osoba biegła przez główne korytarze i miała przyczepiona na plecach kartkę z napisem „Złap mnie”. Koniec trasy biegu znajdował się w harcówce, gdzie za biegnącym wpadały wszystkie osoby. Tam czekał już na nich ktoś ubrany w mundur i rozdający im

zaproszenia na zbiórkę. Gwarancją sukcesu takiego przedsięwzięcia jest „podstawienie” osób, które pierwsze zaczną biec za kartką „złap mnie”.

### • **Niedostępność**

Ludzie są skłoni przypisywać większą wartość tym rzeczom, które są dla nich niedostępne. Dzieje się tak, dlatego iż zwykle rzeczy cenniejsze są trudno osiągalne, a także, dlatego iż niedostępność jakichś dóbr ogranicza naszą swobodę działań - wyboru. Osoby w wieku nastoletnim, są szczególnie wrażliwe na takie ograniczenia, gdyż jest to związane ze wzrastającym poczuciem ich indywidualności, a co za tym idzie, wzrostem znaczenia kontroli nad biegiem wydarzeń, prawa i wolności. Ograniczenie dostępu do jakiegoś dobra, powoduje wzrost oceny jego atrakcyjności, a nawet skłonność ludzi do rywalizowania o nie.

**ZASTOSOWANIE:** w wyniku rekrutacji, potencjalni harcerze nie powinni odnieść wrażenia, iż bardzo nam zależy na tym, aby się pojawili na spotkaniu. To, co powinno ich zaintrygować, lub wręcz „zmusić” do przyścia na spotkanie jest zwrot „przyjdź, a my sprawdzimy czy się nadajesz!”. Sugeruje to od razu, iż nie każdy może zostać członkiem naszej grupy. Jednakże, jeśli stosujemy taki chwyt, powinniśmy konsekwentnie „sprawdzić czy się nadają”. Dobrym pomysłem jest zorganizowanie 3 następujących po sobie, co tydzień zbiórek, niebędących zbiórkami drużyny, na których będzie dokonywany „sprawdzian” predyspozycji do zostania harcerzem. Każda z takich ziórek powinna mieć formę próby np.: odwagi, zręczności itd. Dobór tematów prób powinien umożliwić zwiększenie ilości chętnych chłopców. Pomiedzy takimi spotkaniami, chętni na zostanie harcerzem powinni wykonywać zadania międzyzbiórkowe, które mogą mieć różny charakter, ale najlepiej, jeśli postawi się na zróżnicowanie, i po próbach polegających na udziale w grze terenowej, czy przejściu toru przeszkód, polecieć znalezienie rozwinięcia np. skrótu ONC, lub dowiedzenie się, kim był bohater drużyny. Wszystkie te zadania, mogą być próbą członka drużyny, po zakończeniu, której, po zaliczeniu wszystkich jej zadań, powinno się zostać pełnoprawnym członkiem drużyny- i już na zbiórce całej drużyny np. dostać chustę (zależnie od obyczajów środowiska). Należy pamiętać o tym, by konstruując taką rekrutację umożliwić przejście okresu próbnego każdej osobie, która będzie wykonywać sumiennie przewidziane przez nas zadania i aktywnie uczestniczyć w spotkaniach. Nie chcemy przecież organizować „selekcji”, którą przejdzie tylko jedna osoba! Rekrutacja taka ma kilka zalet: między innymi, ktoś, kto włoży, choć trochę energii na zostanie członkiem grupy, nie zrezygnuje z tego członkostwa tak łatwo → zasada zaangażowania. Poza tym umożliwia ona wyłonienie naturalnych

przywódców, z grupy chętnych. Jest to bardzo ważne, w przypadku, kiedy nie mamy potencjalnego zastępowego, który miałby dłuższy staż w drużynie. Warto pamiętać o tym i z grupy złożone z chłopców są silnie zhierarchizowane - zastępowym powinien zostać ktoś, kto wykaże się najbardziej w jakiejś dziedzinie. W młodym wieku taka dziedziną jest zazwyczaj sprawność fizyczna.

## PROGRAM W DRUŻYNIE

Program powinien być konstruowany w sposób, który opisałam w podrozdziale „sposób prowadzenia drużyny harcerskiej” to, czym zajmiemy się w tutaj, jest treść tego działania. Przede wszystkim, należy pamiętać, aby działania harcerskie były przygodą dla harcerzy w nich uczestniczących. To, co jest w stanie zainteresować chłopców, bo ciągle chodzi nam tu o problem nadmiernej feminizacji, są to wszelkiego rodzaju działania oparte na

**TECHNIKACH HARCERSKICH:** terenoznawstwo, puszczaństwo, łączność, pierwsza pomoc, obozownictwo, ubrane w dynamiczną formę najlepiej opierającej się na → paramilitaryzmie

**ZAJĘCIACH SPECJALNOŚCIOWYCH:** tu warto jest wymienić przede wszystkim techniki linowe, wszelkiego rodzaju zjazdy, penetrację skał i jaskiń, turystyka. To, czym należy pamiętać to przede wszystkim **bezpieczeństwo!** Warto przed organizowanie tego typu zajęć zastanowić się czy mamy odpowiednie umiejętności, aby je przeprowadzić. Jeśli odpowiedź na to pytanie jest negatywna, to należy zapewnić sobie pomoc doświadczonej w tej dziedzinie osoby, najlepiej ze stosownymi uprawnieniami.

**PARAMILITARYZM:** celowo nie użyte jest tutaj słowo militaryzm, tylko paramilitaryzm. W obecnych czasach, w społeczeństwach należących do cywilizacji zachodniochrześcijańskiej odchodzi się od wychowywania chłopców na wzór wojskowy. Jednakże zajęcia, oparte na takiej otoczce, jawią się chłopcom jako o wiele bardziej atrakcyjne. Do grup tych zajęć można zaliczyć nocne marsze na azymut, podchodzenie, wykorzystywanie sprzętów typu maski przeciwigazowe, czy kombinezony OP-1, manewry, gry terenowe.

Warto jest się orientować w bieżących trendach. Stanowią one zawsze wyznacznik tego, co interesuje chłopców w danej chwili najbardziej i do czego powinniśmy nawiązywać.

## POSŁOWIE

Drużyny koedukacyjne, są obszarem ZHP, dla którego nie ma ściśle opracowywanych programów, umożliwiających konstruowanie zajęć, które satysfakcjonowałyby obie płcie. Jest to sfera poważnego zaniedbania, ponieważ, nie każdy drużynowy umie sobie poradzić, z wyzwaniami, którymi dodatkowo zostaje obarczony, z tytułu prowadzenia takiej drużyny. Dlatego, materiał ten został opracowany w celu ukazania szerokich możliwości, jakie daje drużyna koedukacyjna, a także szans i zagrożeń z tego płynących. W dużej mierze chciałam udowodnić, iż prowadzenie drużyny metoda harcerska, w pełnym tego słowa znaczeniu, eliminuje dużą część trudności, płynących z przebywania razem, w obrębie jednej jednostki organizacyjnej, dziewcząt i chłopców. Chciałam też ukazać, iż istnieją sposoby na to, aby program w drużynie należycie zrównoważyć, a ponadto można sobie poradzić z chroniczną nadmierną feminizacją w drużynie.

## BIBLIOGRAFIA

1. Robert Cialdini „Wywieranie wpływu na ludzi”
2. Koło naukowe Socjologii i Etologii UŚ „Płeć a wyniki egzaminów testów zewnętrznych w szkołach podstawowych i gimnazjalnych województwa śląskiego”
3. Tyszkowa Maria, Przetacznik-Gierowska Maria „Psychologia rozwoju człowieka”